

SUMMARY

Sovhira Svitlana, Braslavskaya Oksana, Dushechkina Nataliia. Environmental and technological features and practically-oriented character of the training of future civil protection specialists.

The article highlights the ecological and technological features and the practice-oriented nature of the training of future civil defense specialists. It was established that their preparation requires the presence of a professionally oriented infrastructure, a variety of specific equipment, techniques, means, etc. It was revealed that an important aspect of the practical training of rescuers is the organization of safe work with fire-rescue equipment and tools. It is assumed that environmental problems and the need to solve them determine not only the main directions, but also the strategy of the cadet's substantive and meaningful activity with the aim of ensuring constant personal development in the field of ecology, revealing the importance of environmental protection activities as the basis for the preservation of modern civilization. It has been proven that the effectiveness of using a wide range of technologies. The essence of modular technology is revealed, which consists in the fact that the teacher needs to build information blocks so that learning has a consistent, logical and interconnected character; the technology of project activity, the essence of which is that the acquirer must identify a problem in the topic, then solve it and get a result; the technology of collective training, which is important for the educational and professional activity of rescuers, since one of the significant personal qualities of emergency services specialists is the ability to work in a team and provide mutual assistance; the technology of multi-level training, the essence of which is the differentiation of cadets according to the level of their training: each cadet is given time to study the educational material that corresponds to his abilities and capabilities. The importance of special professional technologies for the training of specialists has been established. The peculiarity of the practical training of rescuers is revealed: a clear (in accordance with the standards) algorithmization of practical actions and bringing professional skills to automatism. The ecological and technological features of the practical training of rescuers, which increase its effectiveness, are singled out.

Key words: ecology, technologies, features, practice-oriented nature, training, future specialists, rescuers, emergency services, civil protection.

УДК 378:784

Ольга Лобова

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0001-7028-043X

Яна Петреску

Комунальна установа Сумська ЗОШ I-III ступенів № 4 імені Героя України
О. Аніщенко Сумської міської ради;
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0002-5858-8404
DOI 10.24139/2312-5993/2021.10/330-341

ВОКАЛЬНА КУЛЬТУРА МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ЯК ФЕНОМЕН МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Метою статті є теоретичний аналіз сутності й структури вокальної культури як феномену мистецької освіти та як особистісної характеристики молодшого школяра. Для реалізації мети застосовано теоретичні методи аналізу, порівняння й узагальнення наукових джерел з проблеми дослідження.

Обґрунтовано можливість застосування категорії «вокальна культура» щодо особистості молодшого школяра в умовах Нової української школи. Запропоновано авторське визначення поняття вокальної культури молодшого школяра. Перспективи подальших досліджень пов'язано з обґрунтуванням сутності і структури феномену основ вокальної культури молодшого школяра.

Ключові слова: вокальна культура особистості, основи вокальної культури молодшого школяра, культурна компетентність, мистецька освіта, заклади загальної середньої освіти.

Постановка проблеми. У сучасному освітньому просторі одним з основних напрямів середньої освіти є формування ключової культурної компетентності школярів, що в наукових дослідженнях українських фахівців розглядається як «інтегроване особистісне утворення, що поєднує знання, погляди, цінності, уміння та навички у сфері національної та світової культури, спроможність сприймати, на доступному рівні аналізувати й оцінювати культурні феномени, практично застосовувати набутий досвід культурної діяльності у житті» (Лобова, Сбруєва, Бойченко, 2020).

Одним з провідних векторів набуття культурної компетентності учнів є формування їх вокальної культури, основи якої мають бути закладені в молодшому шкільному віці. Важливість звернення до цього аспекту музичної культури дитини зумовлена тим, що співоча діяльність є не лише обов'язковим компонентом музичної освіти, а й одним з найулюбленіших видів діяльності молодших школярів, який сприяє їх моральному, естетичному, національному вихованню, творчому та фізичному розвитку, зміцненню здоров'я тощо.

Аналіз актуальних досліджень. Проблеми вокальної педагогіки є предметом вивчення багатьох українських і зарубіжних учених, серед яких Л. Алексеева, В. Багадуров, Л. Дмитрієв, Н. Овчаренко та ін. Як наукову категорію вокальну культуру дослідили В. Антонюк, Л. Василенко, Вей Лімін, Н. Гребенюк, Ло Чао, Т. Осадча, Пан На, А. Растригіна, Чжан Яньфен та ін. Методичні проблеми вокального навчання, зокрема формування вокальної культури майбутніх учителів музики розкрили у своїх працях К. Височкін, О. Довгонь, Н. Кьон, Лоу Яньхуа, Є. Проворова, Ф. Робінсон, Т. Ткаченко, Л. Тоцька, А. Филипов та ін.

Деякі дослідники спрямували увагу на проблему формування музичної культури школярів. Зокрема, можемо відзначити наукові праці Л. Гавриленко, О. Гамаюнової, В. Гаснюк, Ду Цзілуну, Н. Кьон, Лінь Сяо, О. Лобової, Т. Осадчої, О. Чурікової-Кушнір, А. Шевченко та ін. У більш широкому контексті формування співочих навичок у дітей різного, зокрема молодшого шкільного віку розкрили в своїх працях Н. Добровольська,

Д. Огороднов, Є. Малініна, Е. Печерська, Г. Стулова, Л. Хлебнікова, Ю. Юцевич та ін.

Водночас, у науковій думці не знайшли достатнього розкриття проблеми вокальної підготовки молодших школярів в умовах Нової української школи. Зокрема, суперечливим є питання щодо можливості віднесення поняття «вокальна культура» до особистості дитини молодшого шкільного, не розкрито сутність поняття «основи вокальної культури» тощо.

Мета статті. У цьому контексті *метою* нашої наукової розвідки є теоретичний аналіз сутності й структури вокальної культури як феномену мистецької освіти та як особистісної характеристики молодшого школяра.

Методи дослідження. Для реалізації поставленої нами мети було застосовано теоретичні методи аналізу, порівняння й узагальнення наукових джерел з проблеми дослідження тощо.

Виклад основного матеріалу. Як зазначають сучасні дослідники, поняття культури є однією з найбільш різноманітно трактованих категорій, зміст якої поступово конкретизується й уточнюється. Так, за підрахунками американських культурологів А.Кребера та К.Клакхона, з 1871 по 1919 роки було дано 7 визначень культури, з 1920 по 1950 роки – вже 150; у 1973 році А.Моль засвідчив існування понад 250 визначень культури, а на початку XXI століття їх кількість вже перевищила тисячну межу (Лобова, 2010, с. 78).

У контексті нашої наукової розвідки вагомого значення набуває можливість розглядати означений феномен у двох ракурсах: як соціальний та як особистісний феномен. Саме друге, особистісне розуміння культури набуває надзвичайно важливого значення в мистецько-педагогічних дослідженнях, де вокальна культура розуміється як важливий складник музичної культури особистості.

У сучасному музично-педагогічному глосарії накопичено різноманітні визначення вокальної (від італ. voce - голос) культури та різні смислові відтінки означеного поняття. Аналіз наукових джерел свідчить, що у переважній більшості сучасних досліджень (Л. Гавриленко, В. Гаснюк, Вей Лімін, Н.Овчаренко, Т. Осадча, Пан На, У Сюань, О. Чурікова-Кушнір, Чжу Цзюньцяо, А. Шевченко та ін.) вокальна культура розглядається як складне, інтегроване, комплексне, багаторівневе особистісне утворення.

Зокрема, Т. Осадча характеризує вокальну культуру майбутнього вчителя музики як інтегративну якість особистості, що включає «ціннісне ставлення до спадщини людства в області різних видів вокальної діяльності, компетентність у сфері вокальної педагогіки, рівень власної

вокально-виконавської майстерності, а також творчої активності у вокально-педагогічній діяльності» (Осадча, 2018, с. 105).

У наукових розвідках В. Гаснюк вокальну культуру майбутніх викладачів вокалу трактовано як інтегративне особистісне утворення, що діалектично поєднує ціннісне ставлення до вітчизняного й зарубіжного досвіду вокально-педагогічної діяльності, компетентності в галузі теорії та методики викладання вокалу та спроможності творчої самореалізації у вокально-педагогічній діяльності (Гаснюк, 2018, с. 85).

У працях О. Сбітневої вокальну культуру визначено «як сукупність набутих у процесі навчання вокальних навичок співочого дихання, звукоутворення, звуковедення, артикуляції і дикції тощо та здібності емоційно і виразно відтворювати художні образи вокальних творів, що відбивають людські почуття і переживання» (Сбітнева, 2021, с.192).

Л. Гавриленко трактує вокальну культуру як «здатність до втілення художньо-образного змісту вокального твору шляхом використання сукупності вокально-виконавських навичок, які характеризуються точною інтонацією під час передачі голосом вокальної мелодії». До технічних ознак володіння вокальною культурою дослідниця відносить точну атаку звуку відповідно до характеру виконуваного твору, правильне дихання, високу співацьку позицію; чіткість вимови приголосних, виразну артикуляцію тощо (Гавриленко, 2009, с. 9).

Значний внесок у розроблення теорії та практики вокального навчання внесли китайські дослідники. Так, у дослідженні Пан На феномен вокальної культури майбутніх учителів музики постає як інтегрована якісна ознака, що «характеризує міру досягнення вокальної світової спадщини, найвищий рівень володіння вокальним виконавством у поєднанні з етико-естетичними засадами вокального виконавства та професійну методичну компетентність у вокальній роботі з дітьми й у використанні вокального мистецтва у формуванні їх музичної культури» (Пан На, 2013, с 89–90).

У працях Вей Ліміна вокальна культура в широкому розумінні тлумачиться як здатність до творчого високопрофесійного втілення художньо-образного змісту музичного твору шляхом ефективного використання комплексу вокально-виконавських знань, умінь та навичок. При цьому дослідник наголошує на зв'язку вокальної культури як якості особистості та як явища художньої культури, адже вокальна культура «ґрунтується на кращих унікальних традиціях національної виконавської майстерності, опанування якої дає змогу переносити її на умови співацького навчання учнів і закладення у них основ вокальної культури» (Вей Лімін, 2011, с. 8-9).

Кореспондуючись із цим, У Сюань зазначає, що особистісна вокальна культура виникає та розвивається на ґрунті вокальної культури як культурологічного явища, і відповідно трактує поняття «вокальна культура особистості» як міру освоєння особистістю цінностей та художньо-сміслові сутності вокального мистецтва в усіх його проявах, що надає можливість адекватно сприймати вокальні твори, оцінювати їх і відтворювати в межах відповідної аматорської та фахової компетентності (У Сюань, 2020, с. 39, 41).

У царині вокальної педагогіки дослідники зосереджують увагу на різних аспектах і різновидах вокальної культури, наприклад:

- вокально-звукова культура (Т. Ткаченко);
- вокально-виконавська культура (Ван Цзяншу);
- вокально-мовленнєва культура (Лю Мянї);
- вокально-орфоепічна культура (Н. Кьон, Лоу Яньхуа) тощо.

Слід зазначити, що усі ці вокально-культурні різновиди стосуються переважно майбутніх учителів музики, магістрів музичного мистецтва тощо.

Відповідно, зустрічаємо й різні підходи до *структурування* певного вокально-культурного феномену. Наприклад, в дослідженнях Т. Осадчої складники вокальної культури майбутніх учителів музики (мотиваційно-ціннісний, художньо-когнітивний, рефлексивно-інтерпретаційний) мають подвійні характеристики, що надає їм більшої глибини та об'єму (Осадча, 2018).

Китайський учений У Сюань характеризує вокальну культуру майбутніх магістрів музичного мистецтва як синтез лише двох аспектів: вокально-виконавського й вокально-педагогічного, методичного (У Сюань, 2018). А дослідниця Н. Нургаянова до змісту вокально-виконавської культури вчителя музики включає розлогу компонентну структуру, яка містить такі складники:

- музичність (художнє втілення, чистоту інтонування і художній смак);
- сукупність вокально-виконавських знань, умінь, навичок інтонаційно-образного втілення характеру, стилю і жанру виконуваного твору;
- креативність (ставлення до виконавства як до творчого процесу, вміння виконувати, інтерпретувати, переживати музику, наповнювати музичний твір особистісним змістом);
- артистизм (образне мислення, спостережливість, вміння володіти тілом, мовна виразність);

- рефлексію (професійне мислення й самосвідомість, уміння оцінити якість власного виконання);
- емпатійність (володіння способами виражати різні емоції через тембр голосу, динамічні відтінки);
- особистісну професійну позицію як яскраво виражене та обґрунтоване ставлення до вокально-виконавської та педагогічної діяльності (Нургаянова, 2010).

Отже, *аналіз наукових поглядів на сутність вокальної культури особистості дозволяє констатувати, що переважна більшість дослідників єдині в розумінні означеного феномену як складного, інтегрованого особистісного утворення. Водночас, структура вокальної культури представлена в дослідженнях досить різноманітно: від поєднання 2-3 компонентів (здебільшого мотиваційного, когнітивного, практичного й рефлексивного спрямування) – до вибудовування складної, інколи багаторівневої ієрархії компонентів, що поширюється у сфери світоглядних орієнтації, комунікативних процесів, моральних і професійних цінностей людини тощо.*

У контексті нашого дослідження увага зосереджена на феномені **вокальної культури молодших школярів**. Слід зазначити, що феномен є малодослідженим у сфері мистецької педагогіки, адже вокальна культура традиційно трактується як професійний атрибут співака, вчителя музики тощо.

Проте спів є важливою частиною життя дитини молодшого шкільного віку. Абсолютна більшість молодших школярів люблять співати, брати участь в ансамблевому чи хоровому виконанні, інсценуванні, драматизації пісень та інших видах вокально-творчої діяльності. Тож саме цей період є плідним для зміцнення інтересу й любові до співу, закладання навичок правильної співацької постави та дихання, звукоутворення й інтонування, для виховання культури виразного, артистичного, емоційно вираженого співу.

Підтвердження цьому знаходимо в чинних Типових освітніх програмах для закладів загальної середньої освіти, створених під кер. О. Савченко та під кер. Р. Шияна (*Типові освітні програми, 2018*), де вокальна діяльність відіграє значну роль у формуванні ключової культурної компетентності молодших школярів.

Важливість вокального складника музичного виховання дітей підтверджується й увагою багатьох дослідників до формування у школярів умінь і навичок співу, форм і методів залучення їх до вокальної діяльності тощо. В історичному ракурсі проблемами вокального виховання школярів

переймалися педагоги і композитори В. Верховинець, М. Дилецький, Д. Кабалевський, Ф. Колесса, М. Леонтович, М. Лисенко, Б. Яворський та ін.

У сучасній музичній педагогіці акцентовано різноманітні аспекти вокального виховання школярів:

- розвиток і формування в них вокально-інтонаційних навичок (М. Ефремова, О. Чурикова-Кушнір);
- формування навичок сольного співу (Чжу Цянь);
- шляхи подолання недоліків вокального інтонування в дітей різного віку (Н. Кьон, Лі Ліцюань; A. Lamont, A. Daubney, G. Spruce);
- розкриття виховного потенціалу вокальної діяльності школярів (О.Лобова) тощо.

Разом із тим, маємо констатувати суттєвий дефіцит досліджень, присвячених формуванню вокальної культури як цілісного особистісного утворення дитини молодшого шкільного віку. Однією з причин такого становища є наукова невизначеність дефініції «вокальна культура» стосовно учня початкової школи та суперечливе ставлення щодо можливості застосовувати цю категорію до дитини 6-10-річного віку.

Безпосереднє тлумачення поняття «вокальна культура школярів» містить дисертація У Сюань «Підготовка майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів засобами технології партисипації». У зазначеній науковій праці цей феномен трактовано як якісне утворення особистості школяра, що відповідає його віковим особливостям та вокально-освітньому статусу (загальноосвітній, аматорський, спеціалізований), що є результатом тривалого осягнення творів вокального мистецтва шляхом їх сприйняття, оцінювання, відтворення (навчання співу), яке забезпечує осмислене, художньо-емоційне та зацікавлене ставлення до продуктів вокальної культури різних народів, різних стилів і жанрів та прагнення якісного власного їх виконання (У Сюань, 2020, с.65). На основі аналізу наукових праць дослідник робить висновок про важливість низки аспектів вокальної культури школярів, до яких належать музична грамотність, художньо-образне мислення, які забезпечують адекватність сприйняття вокального твору, його розуміння, переживання, а в разі необхідності й якісне самостійне виконання вокального твору навіть на аматорському рівні.

У дисертаційному дослідженні А. Шевченко схарактеризовано феномен вокально-джазової культури підлітка – складної інтегрованої якості особистості, що визначається гармонійним поєднанням умотивованості і здібностей, знань, умінь і навичок виконавця у галузі

джазового співу та є важливою умовою успішної вокально-джазової діяльності. Компоненти цього різновиду вокальної культури – мотиваційно-ціннісний; компетентісно-когнітивний; особистісно-розвивальний та виконавсько-творчий (Шевченко, 2019).

Слід зазначити, що в контексті характеристики суб'єктів непрофесійного вокального виконавства як синонім до поняття «вокальна культура» інколи застосовують поняття «співацька культура». На наш погляд, поняття «співоча культура» акумулює увагу переважно на власне технічно-інтонаційних навичках співу. Водночас, феномен вокальної культури має більш широке значення, охоплюючи моральні, естетичні, мотиваційні, творчі, рефлексивні аспекти вокальної діяльності.

Зокрема, фахівці Кембріджського університету Дж. Поттер і Н. Соррел розглядають духовні виховні й ціннісні аспекти вокальної культури особистості та суспільства (Potter & Sorrell, 2012). Китайський дослідник Чжу Цянь наголошує, що прищеплення школярам співацьких навичок «є не самоціллю, а шляхом духовного, морального, естетичного розвитку особистості» (Чжу Цянь, 2019, с. 27).

У цьому контексті цікавими є дослідження О. Чурікової-Кушнір, в яких феномен вокально-інтонаційної культури молодших школярів тлумачиться як «цілісне структурне утворення специфічних компонентів (інтонація, інтонування, музичний слух, вокальне інтонування) та загальних компонентів (інтелектуальний, потребнісно-мотиваційний, емоційний, діяльнісний, творчий), що вироблені у творчій роботі й можуть розвиватися у процесі роботи над музичним образом, реалізовуватись у вокально-хоровій діяльності за допомогою відповідних знань, умінь і навичок» (Чурікова-Кушнір, 2003, с.88). Зазначимо, що наведена характеристика стосується учнів закладів загальної середньої освіти. І дійсно, усі перелічені аспекти кореспондуються з сучасними вимогами до вокально-хорової роботи з учнями початкової школи на уроках мистецтва.

Отже, аналіз наукових праць дозволяє зробити висновок про можливість і необхідність формування й розвитку в дітей комплексу інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій, знань, умінь і навичок у галузі вокального виконавства, які є важливими у контексті становлення ключової культурної компетентності кожного школяра, а не лише майбутнього професійного виконавця. На цих підставах вважаємо доцільним говорити про доцільність застосування поняття «вокальна культура» щодо особистості молодшого школяра, зокрема як учня закладу загальної середньої освіти.

Опираючись на ці положення, ми розглядаємо *вокальну культуру молодшого школяра як складну інтегровану якість особистості, що визначається гармонійним поєднанням її умотивованості, здібностей, знань, умінь, навичок в галузі вокального мистецтва й забезпечує дитині можливість відповідної її віку усвідомленої та якісної вокальної діяльності.*

Водночас, ми дотримуємось думки, що в умовах закладу загальної середньої освіти доцільно говорити про формування *основ вокальної культури молодшого школяра, тобто її первинних, першорядних, обов'язкових початків.*

У цьому контексті значущими для нашого дослідження є наукові праці Л. Гавриленко, присвячені формуванню основ вокальної культури школярів. Дослідниця визначає основи вокальної культури школярів як «здатність до втілення художньо-образного змісту вокального твору шляхом використання сукупності елементарних знань із вокального мистецтва й виконавських навичок» (Гавриленко, 2014, с. 8). На думку дослідниці, зазначені вокально-виконавські навички характеризуються точною інтонацією; відповідною атакою звука; правильним диханням; кантиленою, високою співацькою позицією, чіткістю вимови приголосних та виразною артикуляцією тощо.

Дана позиція імпонує нам акцентуванням саме елементарного рівня знань і навичок у галузі вокального мистецтва, адже діти молодшого шкільного віку тільки починають опановувати мистецтво співу й не можуть бути носіями усіх компонентів професійної вокальної культури. Водночас, вважаємо слушним зауваження У Сюань щодо наведеного визначення: дійсно, у сформульованій дефініції йдеться про суто виконавський аспект вокальної культури, що підтверджують і виокремлені вченою вимоги щодо неї. Водночас, вокальна культура включає й загальні аспекти сприйняття та оцінювання вокального мистецтва, орієнтації на цінності вокального мистецтва в контексті національних традицій тощо (У Сюань, 2020, с.60).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. У результаті теоретичного аналізу наукових джерел з'ясовано, що в мистецькій педагогіці важливого значення набуває феномен *вокальної культури особистості* – складного, інтегрованого особистісного утворення, яке набуває різноманітних сутнісних і структурних ознак, що охоплюють широкий діапазон від власне вокально-інтонаційних навичок до сфер світоглядних, моральних і професійних цінностей людини.

На основі аналізу нормативних документів і наукових праць зроблено висновок про можливість і необхідність формування й розвитку в дітей комплексу інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій, знань, умінь і навичок у галузі вокального виконавства, які є важливими у контексті становлення ключової культурної компетентності кожного школяра, а не лише майбутнього професійного виконавця. На цих підставах доведено доцільність застосування поняття «вокальна культура» щодо особистості молодшого школяра в закладі загальної середньої освіти.

У контексті дослідження *вокальну культуру молодшого школяра* трактовано як складну інтегровану якість особистості, що визначається гармонійним поєднанням її умотивованості, здібностей, знань, умінь, навичок в галузі вокального мистецтва й забезпечує дитині можливість відповідної їй віку усвідомленої та якісної вокальної діяльності. Водночас, наголошено, що в умовах закладу загальної середньої освіти доцільно говорити про формування *основ, тобто первинних, першорядних, обов'язкових початків вокальної культури молодшого школяра*.

З'ясування сутності й характеристика *структурних компонентів основ вокальної культури молодших школярів* є перспективою наших подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

- Вей, Лімін (2011). *Формування вокальної культури майбутнього вчителя музики на основі традицій Китаю та України* (автореф. дис. ... канд. пед. наук). Київ (Wei, Limin (2011). *Formation of vocal culture of the future music teacher on the basis of traditions of China and Ukraine* (author's dissertation... Candidate of Pedagogical Sciences). Kyiv).
- Гавриленко, Л. М. (2009). *Методика формування основ вокальної культури молодших школярів у школах мистецтв* (автореф. дис. ... канд. пед. наук). Київ (Gavrilenko, L.M. (2009). *Methods of forming the foundations of vocal culture of junior schoolchildren in art schools* (author's abstract: Candidate of Pedagogical Sciences). Kyiv).
- Гавриленко, Л. (2014). Формування основ вокальної культури молодших школярів. *Мистецтво і освіта*, 3 (73), 8–11 (Gavrilenko, L. (2014). Formation of the foundations of vocal culture of junior schoolchildren. *Art and Education*, 3 (73), 8–11).
- Лобова, О.В. (2010). *Формування основ музичної культури молодших школярів: теорія та практика* : Монографія. Суми : ВВП «Мрія» ТОВ (Lobova, O. (2010). *Formation of the basics of musical culture of junior schoolchildren: theory and practice: Monograph*. Sumy: GDP «Dream» Ltd).
- Лобова, О.В., Сбруєва А.А., Бойченко М.А. (2020). Формування культурної компетентності школярів у процесі мистецької освіти в «Новій українській школі». *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : Науковий журнал*. № 3-4 (97-98). Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 266-276 (Lobova, O. V., Sbrueva A. A., Boychenko M. A. (2020). Formation of cultural competence of schoolchildren in the process of art education in the "New Ukrainian School". *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies: Scientific journal*. № 3-4 (97-98). Sumy: Sumy State Pedagogical University named after A. S. Макаренка, 266-276).

- Нургаянова, Н. Х. (2010). Формирование вокально-исполнительской культуры будущего педагога-музыканта как педагогическая проблема. *Вестник ТГГПУ*, 3 (21). Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-vokalno-ispolnitelskoy-kultury-buduschego-pedagoga-muzykanta-kak-pedagogicheskaya-problema> (Nurgayanova, N. H. (2010). Formation of vocal-performing culture of the future teacher-musician as a pedagogical problem. *Journal of TGGPU*, 3 (21). Access mode: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-vokalno-ispolnitelskoy-kultury-buduschego-pedagoga-muzykanta-kak-pedagogicheskaya-problema>).
- Осадча, Т. В. (2018). Вокальна культура майбутнього вчителя музики: теоретичний аспект. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер. Педагогічні науки*, 102–106 (Osadcha, T. (2018). Vocal culture of the future music teacher: theoretical aspect. *Scientific notes Central Ukrainian State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko. Ser. Pedagogical Sciences*, 102–106).
- Пан, На (2013). *Методика роботи над виконавською інтерпретацією музичних творів у процесі вокальної підготовки педагогів-музикантів України та Китаю* (дис. ... канд. пед. наук). Київ (Pan, Na. (2013). *Methods of work on the performance interpretation of musical works in the process of vocal training of teachers-musicians of Ukraine and China* (dissertation - Candidate of Pedagogical Sciences). Kyiv).
- Сбітнева, О.Ф. (2021). Розвиток вокальної культури майбутніх вокалістів у процесі фахового навчання. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2(101) Ч.1, 188-196 (Sbitneva, OF (2021). Development of vocal culture of future vocalists in the process of professional training. *Spirituality of personality: methodology, theory and practice*. 2 (101) Part 1, 188-196).
- Типові освітні програми (2018). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua> (Typical educational programs. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua>).
- У, Сюань (2020). *Підготовка майбутніх магістрів музичного мистецтва до формування вокальної культури школярів засобами технології партисипації*. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Одеса (Wu, Suan (2020). *Preparation of future masters of music art for the formation of vocal culture of schoolchildren by means of participatory technology*. The dissertation on competition of a scientific degree of the doctor of philosophy on a specialty 014 Secondary education (Musical art). - State Institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushinsky». Odessa).
- Чжу, Цянь (2019). Досвід формування навичок сольного співу в школярів молодшого шкільного віку. *The scientific heritage*, 39, р. 2, 26–28. <https://cyberleninka.ru/article/n/practices-of-development-solo-singing-skills-of-elementary-school-students> (Zhu, Qian (2019). Experience in the formation of solo singing skills in primary school students. *Scientific Heritage*, 39, p. 2, 26–28. <https://cyberleninka.ru/article/n/practices-of-development-solo-singing-skills-of-elementary-school-students>).
- Чурикова-Кушнір, О. Д. (2003). Змістовна сутність виховання вокально-інтонаційної культури молодших школярів. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*, 17, 82–88. Режим доступу: https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/periodic/visnyk/17/13_churikova-kushnir.pdf (Churikova-Kushnir OM D. (2003). The essence of education of vocal and intonation culture of junior schoolchildren is meaningful. *Bulletin of Lviv*

University. *Ceria Pedagogical*, 17, 82–88. Access mode: https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/periodic/visnyk/17/13_churikova-kushnir.pdf).

Шевченко, А.С., Лобова, О.В. (2019) Методика формування вокально-джазової культури підлітків на заняттях з естрадного співу. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. № 2 (127). 80-87. (Shevchenko, A., Lobova, O. (2019) Methodology of teenagers' vocal-jazz culture formation at pop singing lessons. *Scientific Bulletin of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushinsky*. № 2 (127). 80-87).

Potter, J. & Sorrell, N. (2012). Acknowledgements. In *A History of Singing* (pp. VII–VIII). Cambridge: Cambridge University Press. Retrieved from: <https://www.cambridge.org/core/books/history-of-singing/DC55D3783A887E50BBA4B9A3AC71902C>.

SUMMARY

Lobova Olga, Petrescu Yana. Vocal culture of junior schoolchildren as a phenomenon of art education.

The article is devoted to the analysis of the category «vocal culture of personality» as a phenomenon of music pedagogy, in particular in the context of art education of primary school students in general secondary education. The aim of the article is a theoretical analysis of the essence and structure of vocal culture as a phenomenon of art education and as a personal characteristic of a junior high school student. To achieve this goal, theoretical methods of analysis, comparison and generalization of scientific sources on the research problem were used.

The essence of the category «vocal culture» as a complex, integrated personal education is characterized, the possibility of applying this category to the personality of a junior student in the New Ukrainian school is substantiated. The author's definition of the concept of vocal culture of junior schoolchildren is offered.

Based on the analysis of normative documents and scientific works, a conclusion is made about the possibility of formation and development in children of interests, needs, values, knowledge, skills and abilities in the field of vocal performance, which are owners in the context of key cultural competence of each schoolchild. On these grounds, the expediency of applying the concept of «vocal culture» to the personality of a junior high school student in general secondary education has been proved.

In the context of the study, the vocal culture of junior high school students is interpreted as a complex integrated quality of personality, determined by a harmonious combination of motivation, abilities, knowledge, skills, abilities in the field of vocal art and provides the child. At the same time, it is emphasized that in the conditions of general secondary education it is expedient to talk about the formation of the foundations, in the primary, obligatory beginnings of the vocal culture of a junior schoolchild.

Clarification of the essence and characteristics of the structural components of the basics of vocal culture of primary school students is the prospect of our further research.

Key words: vocal culture of personality, basics of vocal culture of junior schoolchild, cultural competence, art education, general secondary education institutions.